

UZMAN ÖĞRETMEN EĞİTİMİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

TEACHER'S OPINIONS ON EXPERT TEACHER EDUCATION

Fırat MUTLU

Dicle Üniversitesi, firatmutlubt@gmail.com

Diyarbakır / Türkiye

ORCID: 0000-0002-5241-2942

Hasan BEYSUN

Diyarbakır/ Bağlar Halk Eğitim Merkezi, hasanbeysun@hotmail.com

Diyarbakır / Türkiye

ORCID: 0000-0002-5754-854X

ÖZET

Öğretmenlik mesleğine ilişkin kariyer planlaması ve uygulamaya geçilmesi uzun süredir tartışılan bir konudur. Milli Eğitimi Bakanlığı, 12 Mayıs 2022 tarihinde Aday Öğretmenlik ve Öğretmenlik Kariyer Basamakları Yönetmeliği yayımladı. İlgili yönetmelikte öğretmenlik kariyer basamakları; aday öğretmen, öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olarak belirlendi. Her kariyer basamağı için farklı hizmet yılı esasının yanında tamamlanması gereken mesleki çalışmalar, izlenmesi zorunlu olan eğitim videoları ve merkezi sınavdan başarılı olma şartları belirlenmiştir. Yayımlanan yönetmelikte Uzman Öğretmenlik için 180 saatlik eğitim videoları izlenmesi zorunluyken, baş öğretmenlikte ise bu süre 240 saattir. Bu çalışmanın amacı uzman aday öğretmenlerin 180 saatlik Uzman Öğretmenlik Eğitim Videolarına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Diyarbakır ilinde kamu okullarında çalışan aday uzman öğretmenler oluşturmaktadır. Amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örneklemin kullanıldığı bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılırken, verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Elde edilen bulgulardan öğretmenlerin uzman öğretmenlik eğitimlerinin yeterliliğine ve eğitimlerin mesleki ve bireysel gelişimine yönelik olumsuz görüş bildirdikleri görülmüştür. Katılımcıların, eğitimlerde sunum materyallerini yeterli buldukları görülürken, sunum yapan akademisyenlere yönelik olumlu görüş bildirmişlerdir. Eğitimlerin online olmasına yönelik görüş birliği sağlandığı görülürken, eğitimlerin iyileştirilmesine yönelik görüşlerde bilişim teknolojileri konularının ağırlıkta olduğu görülmüştür. Eğitimlerin zorunlu olmasına yönelik tüm katılımcıların olumsuz görüşler bildirdiği görülürken, eğitimlerin 180 olmasına yönelik farklı görüşlerin olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, kariyer basamakları, uzman öğretmen, başöğretmen.

ABSTRACT

Career planning and implementation of the teaching profession is a long-debated issue. The Ministry of National Education published the Regulation on Candidate Teaching and Teaching Career Steps on 12 May 2022. Teaching career steps in the relevant regulation; candidate teacher, teacher, specialist teacher and head teacher. In addition to the basis of different years of service for each career step, professional studies to be completed, training videos to be watched and success conditions in the central exam are determined. In the published regulation, 180 hours of training videos are watched for Specialization Teaching, while this period is 240 hours for head teachers. The aim of this study is to determine the opinions of expert teacher candidates about 180 hours of Expert Teacher Training Videos. The case study design, which is one of the qualitative research designs, was used in the research. The sample of the study consists of expert teacher candidates working in public schools in Diyarbakır. In this study, in which criterion sampling, one of the purposeful sampling types, was used, semi-structured interview form was used as the data collection tool, while descriptive analysis was used in the analysis of the data. From the findings, it was seen that the teachers expressed negative opinions about the adequacy of expert teacher training and the professional and individual development of the trainings. While it was seen that the participants found the presentation materials presented in the trainings sufficient, it was seen that they had positive opinions about the academicians who made the presentations. While it was seen that there was a consensus on online education, it was seen that information technologies were dominant in the views on improving education. While it was seen that all participants had negative opinions about compulsory education, it was seen that there were different opinions about 180 hours of education.

Keywords: Teacher, career steps, expert teacher, head teacher.

1 GİRİŞ

Bilgi ve teknolojiye dayalı gelişmelerin yanında küreselleşme, demografik yapılarındaki değişim ve ekonomide rekabet edilebilirlik gibi unsurlar birçok örgüt yapısında değişimi tetiklediği gibi eğitim sistemlerini de etkisi altına almıştır. Eğitim ve öğretimden sorumlu öğretmenlerin kalitesi, öğrenci performansını ve öğrenme deneyimini doğrudan etkileyen en önemli faktör olarak kabul edilmektedir. Bu durum öğretmenlere yönelik yaşam boyu sürecek ve gelişimlerini destekleyecek programların varlığı ve sayısının önemini artırmaktadır. Öğretmenin üniversitelerde öğrendiği bilgi ve becerilerin zaman içerisinde geliştirilmeye ihtiyaç duyması, öğretmenlere yönelik meslekî gelişimde sürekliliği sağlayacak çalışmaların önemini artırmıştır (Kaplan ve Gülcan, 2020). Bilindiği gibi eğitimde kalitenin artması için nitelikli öğretmenlere ihtiyaç vardır (Turan, 2007). Öğretmenlerin bireysel gelişimlerinin yanında mesleki gelişim ve nihayetinde çocukların yaşamları üzerinde olumlu etkisi olabilecek çalışmaların başında devlet destekli kariyer basamakları çalışmaları gelmektedir (Ebmeier ve Hart, 1992). Neredeyse bütün mesleklerde kariyer planlamasına ilişkin düzenlemeler olduğu görülürken geçmişten günümüze öğretmenlik mesleğinde yakın tarihlere kadar kariyer planlaması olmadığı görülmüştür. Bu nedenden dolayı da öğretmenlik mesleğinde gelişme ve yükselme olanakları yasal açıdan mümkün olamamıştır.

Öğretmenlik mesleği insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen mesleğin tanımlanması yakın zamanda gerçekleşmiştir. Öğretmenlik mesleğinin tanımı 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 43. maddesinde şöyle tanımlanmıştır; “Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir.” olarak yapılmıştır. Çelikten (2005) öğretmenlik mesleğini her kesimden insanla etkileşimi gerektiren ve uzmanlık gerektiren bir meslek olarak tanımlarken, Kavcar (2002) mesleki ve kişisel bazı temel nitelikler gerektiren bir meslek türü olarak tanımlamıştır. Zaman içerisinde öğretmenlerden beklenen bilgi ve beceriler değişse de öğretmenlik özelinde sürekli gelişim ve değişimi gerekli kılan bir uzmanlık alanıdır (Çelikten, 2005; Hacıoğlu ve Alkan, 1997).

Dünyanın birçok ülkesinde öğretmen gelişimini desteklemek ve performansını artırmak için kariyer sistemi modeli uygulanmaktadır. Uygulanan kariyer basamakları modeli ülkeden ülkeye göre farklılık gösterebilmekte olup bazı gelişmiş ülkelerin eyaletlerinde dahi farklı kariyer sistemi modelleri uygulanabilmektedir (Iliya ve Ifeoma, 2015). Büyük Britanya'daki öğretmen kariyer sistemi The Initial Teacher Training (ITT) programıyla başlamaktadır. Bu başlangıç eğitimini tamamlayan öğretmenler Qualified Teacher Status (QTS) "Kalifiye Öğretmen Statüsü" almaktadır. ITT eğitimi teorik bilgi öğrenmelerin yanında, öğretmenlik deneyiminin uzman öğretmenler tarafından gözlemlendiği süreci de kapsamaktadır (DOE,2019). UNESCO'nun birçok ülkenin öğretmen kariyer sistemini değerlendirdiği 2019 yılındaki derleme raporunda, öğretmen kariyer basamaklarına yönelik çalışmalar yürütecek politika yapıcılara aşağıdaki tavsiyelerde bulunmuştur(UNESCO, 2019):

- Kariyer adımlarını tanımlama ve ilgili sorumlulukları netleştirme,
- Tatmin edici bir maaş düzenlemesi sağlamak,
- Kariyer basamakları yapısını sürekli hale ve mesleki gelişim ile uyumlu hale getirmek,
- Açık ve adil değerlendirme kriterleri oluşturmak,
- Değerlendirme yöntemlerini ve kaynaklarını çeşitlendirmek,
- Terfi alan öğretmenlerle ilgili istatistik bilgilerin düzenli paylaşılması.

Cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana öğretmenlik mesleği ve öğretmen yetiştirme konuları oldukça önemsenmiş ve kalkınmanın temeli sayılmıştır. Bu rağmen ülkemizde öğretmenlere yönelik kariyer basamaklarına yönelik ilk çalışma 2005 yılında 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 43. Maddesinde yapılan değişiklikle başlamıştır. Yasada yapılan değişiklikle öğretmenlik mesleği; aday öğretmen, öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olmak üzere kariyer basamaklarına ayrılmıştır. Kariyer basamaklarının detayları ise 2005 yılında Resmi Gazete yayınlanan Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği'nde belirtilmiştir(MEB, 2005). İlgili yönetmeliğin ikinci bölümünde Öğretmenlik Kariyer Basamakları ve Sayıları belirtilirken üçüncü bölümünde Adaylarda Aranacak Şartlar belirtilmiştir. Kariyer basamaklarında uzman öğretmenlik için öğretmenlikte yedi yıl kıdem şartı aranırken başöğretmenlik için ise uzman öğretmenlikte altı yıl kıdem şartı aranmıştır. Kıdem şartını taşıyan adaylardan alanında veya eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans veya doktora öğrenimini tamamlayanlar, öğretmenlik kariyer basamakların yükselme sınavından muaf tutulmuştur. 2006 yılında yapılan Kariyer Basamakları Yükselme sınavında 106,535 öğretmen uzman öğretmen olarak atanmıştır. Sonraki yıllarda kariyer basamaklarına yönelik çalışmalar, ilgili yönetmeliğin Danıştay tarafından iptal edilmesiyle durdurulmuştur (Kaplan ve Gülcan, 2020).

Bu süreçten sonra öğretmenlik kariyer basamaklarına ilişkin herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Uzun bir dönem geçmişteki özlük hakları korunmakla birlikte yeni düzenlemeler daha sonraki dönemlere kalmıştır. Öğretmenlik kariyer basamakları ile ilgili ikinci ve en önemli çalışma ise 2022 yılında 31750 sayılı resmî gazetede yayımlanan 7534 numaralı Öğretmenlik Meslek Kanunu'dur. İlgili kanun gereği Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 31833 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Aday Öğretmenlik ve Öğretmenlik Kariyer Basamakları Yönetmeliği öğretmen kariyer basamaklarına yönelik süreci betimlemektedir. 2022 yılında yayımlanan yönetmelik 6 bölüm ve 32 maddeden oluşmaktadır. Yönetmeliğin üçüncü bölümünde, Öğretmenlik Kariyer Basamakları belirtilmiştir. İlgili yönetmelikte öğretmenlik kariyer basamakları; adaylık döneminden sonra öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen olmak üzere üç kariyer basamağına ayrılmıştır. Uzman öğretmenlik ve başöğretmen unvanları için yapılacak sınavlarda en az 70 puan alma şartı belirtilirken her kariyer basamağı için sınava başvuruda bulunmak için bazı şartlar belirtilmiştir. İlgili yönetmeliğin 12.maddesinde uzman öğretmen unvanı için yapılacak yazılı sınava başvuruda bulunabilmek için; aday öğretmenlik dâhil öğretmenlikte en az on yıl hizmeti bulunmak, aktif olarak öğretmen olarak görev yapıyor olmak, kademe ilerlemesinin durdurulması cezası bulunmamak, Uzman Öğretmenlik Eğitim Programını tamamlamış olmak ve Uzman Öğretmenlik Mesleki Gelişim Çalışmalarını tamamlamış olmak şartları belirtilmiştir (MEB, 2022).

Uzman öğretmenlik eğitim programı toplam 180 saatlik eğitim videolarından oluşmaktadır. Eğitim programında dokuz eğitim modülü yer almakta olup bu eğitim modülleri aşağıda belirtildiği şekilde sıralanmıştır (ÖBA, 2022);

1. Öğrenme ve Öğretme Süreçleri
2. Ölçme ve Değerlendirme
3. Özel Eğitim ve Rehberlik
4. Eğitim Araştırmaları ve Ar-Ge Çalışmaları
5. Eğitimde Kapsayıcılık
6. Çevre Eğitimi ve İklim Değişikliği
7. Sosyal Etkileşim ve İletişim
8. Dijital Yetkinlik
9. Güvenli Okul ve Okul Güvenliği

Milli Eğitimi Bakanlığı'na bağlı MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından online seminer biçiminde hazırlanan eğitim programının genel başarı kriteri eğitim videolarının tamamının izlenmesi olarak belirtilmiştir. Her öğrenme modülünün altında farklı sayılarda eğitim videoları yer almakta olup, eğitim videoları sınırsız tekrar imkânı sağlarken modüller arası geçişte modül tamamlama zorunluluğu ise bulunmamaktadır. Eğitim videolarının izlenmesi esnasında videoları hızlandırma veya ileri sarma gibi durumlar ise söz konusu değildir. Bakanlık, ilgili eğitim videolarının yardımcı program aracılığıyla hızlandırılması veya ileri sarılmasının yasak olduğunu belirtip bu ve buna benzer yöntemlerle eğitim videolarının tamamını izleyen uzman öğretmen adaylarının tespiti halinde mevzuat gereği işlem yapılacağını belirtmişlerdir (MEM, 2022). Öğretmenler bu eğitim sürecinden geçmeleri yasal olarak şartlara bağlanmıştır.

Öğretmen kariyer basamaklarına yönelik bilimsel çalışmalar son yıllarda azalma gösterse de kariyer basamaklarına yönelik ilk yasal düzenlemenin yapıldığı 2005 yılından 2010 yılına kadar birçok yazar için araştırma konusu olmuştur. Demir (2011) öğretmen kariyer basamakları uygulamasını öğretmen görüşlerine göre değerlendirdiği çalışmada uygulamanın öğretmenler tarafından olumlu karşılandığını belirtirken uygulamanın süreklilik arz etmemesinin ise olumsuz olarak algılandığını belirtmiştir. Aynı çalışmada kariyer basamakları uygulamasının öğrenci velileri tarafından öğretmen tercihinde etkili olabileceğine yönelik endişeler paylaşılmış ve bu durumun öğretmenler arasında ayrımcılığa sebep olabileceği belirtilmiştir (Demir, 2011). Tosun ve Yengin Sarpkaya(2014) tarafından Aydın ilinde yapılan çalışmada öğretmenlerin kariyer basamakları uygulamasının akademik alt boyutunu karşıladığı belirtilirken erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre kariyer basamakları uygulamasını daha olumlu gördüklerini belirtmişlerdir. Şirin(2010) 81 ilden beden eğitimi öğretmenlerinin kariyer basamaklarına yönelik görüşlerine başvurulduğu çalışmada; öğretmenlerin, kariyer basamakları için yapılan sınavın içeriği ve yönetmelikte yer alan performans değerlendirme sürecini oluşturan unsurların öğretmenlerin performansını değerlemeye uygun olmadığını belirtirken kariyer basamakları uygulamasını olumlu karşıladıklarını belirtmişlerdir. Turan (2007) kariyer basamakları uygulamasının uzman öğretmenler tarafından olumlu karşılandığını belirtirken, uzman olmayan öğretmenler tarafından olumsuz karşılandığını belirtmiştir. Sözü edilen çalışmaların tamamı 2005 yılında uygulanmaya başlanan öğretmen kariyer basamaklarına yöneliktir.

2022 yılında yürürlüğe giren Öğretmenlik Meslek Kanunu'na yönelik çalışmalara bakıldığında ise Canatan Doğan (2022) tarafından yapılan çalışmada öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine başvurulmuş, ilgili çalışmada öğretmenlerin genel anlamda meslek kanununu olumlu karşıladıkları belirtilirken kariyer basamaklarının sınava tabi olmasının öğretmen tarafından olumsuz karşılandığını belirtilmiştir. Literatürde 2022 yılında yürürlüğe giren Öğretmenlik Meslek Kanunu'yla ilgili başka bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Öğretmen niteliği ve beraberinde okulun başarısı, öğretmenin mesleki gelişim yaşantılarından ve mesleki gelişim fırsatlarından bağımsız olarak düşünülemez. Uzman Öğretmenlik Eğitim Programı Semineri bu yıl ilk kez uygulanmıştır. Eğitim programlarının gelişiminde ve değerlendirilmesinde katılımcıların görüş ve önerilerinin etkisi önemli bir yer tutmaktadır. Eğitim programı hakkında detaylı bilgiye ulaşmak, programdaki sorunların analiz edilmesi ve sorun tespitinin sağlıklı bir şekilde yapılması için derin bir anlayışa ve tecrübeye ihtiyaç vardır. İlgili seminerin katılımcılarının en az 10 yıllık mesleki deneyime sahip farklı branşlardan öğretmenler olduğu düşünüldüğünde program hakkında detaylı analizlerin yapılmasının doğru olacağı düşünülmüştür. Literatürde katılımcı veya uygulayıcıların görüşlerine başvurularak programın değerlendirildiği çalışmalar yer almaktadır (Akpinar, 2012; Bayrak ve Erden, 2007; Selvi ve Bıçak, 2013; Şeref ve Gözütok, 2018; Uzal, 2010). Bu hususlardan hareketle, 180 saatlik Uzman Öğretmenlik Eğitim Programı Seminerine katılan uzman öğretmen adaylarının görüş ve düşünceleri önem taşımaktadır. Araştırmanın bu alanda ilk olma özelliğinin yanında öğretmenlerin uzun zamandır beklediği kariyer planlama probleminin çözümüne katkı sunması beklenmektedir. Bu amaç çevresinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1-) Eğitimlerin uzman öğretmenlik yeterliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.
- 2-) Eğitim süresi ve online olması hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.
- 3-) Eğitimlerde en beğendiğiniz eğitim modülü hangisidir? Açıklayınız.
- 4-) Eğitimlerde uzman öğretmenlik için beğenmediğiniz eğitim modülü hangisidir? Açıklayınız.
- 5-) Eğitimlerde olmayan ama yer almalı dediğiniz bir konu veya modül var mı? Açıklayınız.
- 6-) Eğitimlerde kullanılan materyaller ve eğiticiler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.
- 7-) Eğitimlerin mesleki ve bireysel gelişiminize katkısı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.
- 8-) Eğitimlerin tümünün izlenmesinin zorunlu kılınması ve daha verimli olması ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.

2 YÖNTEM

2.1 Araştırmanın Modeli

Öğretmenlik Meslek Kanunu'nda uzman öğretmen olmak için izlenmesi gereken eğitimler ile ilgili görüşlerini derinlemesine inceleyen bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş olup yöntem olarak durum çalışması kullanılmıştır. Nitel araştırma, sosyal veya insani bir sorunu araştıran sorgulama üzerine farklı metodolojik geleneklere dayanan bir sorgulama sürecidir (Patton, 2009). Araştırmacı karmaşık, bütünsel bir resim oluşturur, kelimeleri analiz eder, bilgi verenlerin ayrıntılarını rapor eder ve çalışmayı doğal bir ortamda yürütür. Kelimelerin veri olarak kullanıldığı bu yaklaşımda, insanların farklı olaylara ilişkin algılarının doğal ortamda gözlem ve yorumlara dayalı olarak anlık görüntüsü alınır (Khan, 2014). Nitel araştırma yöntemi, farklı akademik alanlarda ve pazar araştırmalarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Amacı, insan davranışının anlaşılmasını ve bu tür belirli davranışlara yol açan sonucu büyük ayrıntılarda toplamaktır. Nitel araştırmalarda sıklıkla başvurulan yöntemlerden biri de durum çalışması yöntemidir. Durum çalışması literatürde örnek olay incelemesi veya vaka çalışması gibi isimlerle de nitelendirilmektedir (Subaşı ve Okumuş, 2017).

2.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Diyarbakır il genelinde, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında çalışmakta olan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Çalışmada araştırmaya dahil edilecek öğretmenler için kriterler belirlenmiştir.

Bu kriterler araştırmaya katılmaya istekli olma, uzman öğretmenlik eğitim videolarını izleme, katılımcının okul türü ve katılımcının yaşı olarak belirlenmiştir. Araştırma bu kriterleri karşılayan 6 uzman öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan uzman öğretmen adaylarının demografik özellikleri tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo1. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Katılımcı Kod	Yaş Aralığı	Cinsiyet	Okul Türü	Görevi	Çalışma Süresi
K1	40 ve Daha az	Kadın	Ortaokul	Yönetici	10- 20 Yıl arası
K2	40 ve Daha az	Kadın	İlkokul	Öğretmen	10- 20 Yıl arası
K3	40 ve Daha az	Erkek	İlkokul	Öğretmen	10- 20 Yıl arası
K4	40 ve Daha az	Erkek	Lise	Öğretmen	10- 20 Yıllar arası
K5	41-50 Yaş arası	Kadın	Lise	Öğretmen	10- 20 Yıllar arası
K6	41-50 Yaş arası	Erkek	Ortaokul	Yönetici	10- 20 Yıllar arası

2.3 Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, katılımcıların algılarını, deneyimlerini ve tutumlarını keşfederek, insanların neden belirli şekillerde hareket ettiklerini anlamak için nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin en önemli özelliği derinlemesine bilgi edinmeyi mümkün kılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Uygulama geliştirmek veya değiştirmek, fikir üretmek ve süreç içerisinde karşılaşılan sorunların tespitinde sıklıkla kullanılan yarı yapılandırılmış görüşmeler detaylı bir hazırlık süreci gerektirir (Harvey-Jordan ve Long, 2001). Görüşme formu nihai halini alana kadar detaylı hazırlık süreci yapılmıştır. Öncelikle araştırmacılar tarafından, “eğitim süreci, eğitim içeriği, eğitici değerlendirme ve eğitimin iyileştirilmesine yönelik tavsiye” konularına yönelik aday sorular hazırlanmış ve bu sorular soru havuzunda biriktirilmiştir. Sorularının hazırlanmasında; soruların kolaylıkla anlaşılması, katılımcıyı yönlendirmemesi ve çok boyutlu olmamasına dikkat edilmiştir. Araştırmacıların ortak kararıyla soru havuzundan on adet soru alınmıştır. Bu sorularla aday form oluşturulmuştur. Hazırlanan aday formun çalışmanın amacına hizmet etme derecesini, anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliğini kontrol etmek amacıyla alan ve dil uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenen formla pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. İki öğretmenle gerçekleştirilen pilot uygulama esnasında herhangi bir sorun görülmemiş olup form nihai halini almıştır.

2.4 Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin elde edilmesi için bir uygulama protokolü hazırlanmıştır. Bu uygulama protokolünde, katılımcıların kendilerini rahat ifade edebilmesi, veri kaybının önlenmesi, ses kaydı yapılabilecek ortamlar, katılımcının gönüllü randevu vermesi gibi durumlar yer almıştır. Veriler katılımcıların kendilerinin randevu verdikleri zamanlarda toplanmıştır. Katılımcılarla farklı zamanlarda görüşülmüş ve her görüşme yaklaşık 20-25 dk. arası sürmüştür. Görüşme esnasında görüşme formları her bir katılımcıya verilmiş olup, katılımcının sorulara verdikleri yanıtlar ses kayıt cihazı ve not alma tekniği birlikte kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler bittikten sonra yapılan kayıtlar çözümlenmiş ve tutulan notlarla beraber 38 sayfa veri elde edilmiştir. Ses kayıtlarının ve görüşme esnasında alınan notların yazıya dökümünde, dökümlerin doğruluğu sağlamak adına araştırmacılar tarafından ortak çalışmalar yürütülmüştür. Elde edilen kayıtlar ile yazılı dökümlerin arasında küçük eksikliklerin olduğu görülmüş bu eksiklikler ortak çalışmalarla giderilmiştir.

2.5 Verilerin Analizi

Araştırmada Aday Uzman Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle analiz edilmiştir. Betimsel analiz, verilerin önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanması, neden-sonuç ilişkilerinin keşfedilmesi ve sonuçlara ulaşılması ile gerçekleştirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Analizde, her görüşme dökümü okunduktan sonra sistematik biçimsel kodlama başlamıştır. Analiz birimiyle her bir görüşme metni kodlanmıştır. Kodlama yapılırken katılımcıların kullandığı kelime ve kavramlara dikkat edilmiş ve mümkün olduğunca tercih ettikleri kelimeler kullanılmıştır. Ortaya çıkan kodlar benzerlik ve farklılıklarına göre kategorize edildikten sonra kategoriler karşılaştırılarak örüntüler ve temalar belirlenmiştir. Nitel araştırma bulgularının doğruluğunu ve tekrarlına bilirliliğini sağlamak için çeşitli geçerlilik ve güvenilirlik ölçütleri vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmanın iç geçerliliğini sağlamak için, görüşme öncesinde katılımcılarla görüşülmüştür; Çalışmanın amacı hakkında bilgilendirildiler ve kişisel verilerinin asla kullanılmayacağı konusunda güvence verildi. Daha sonra görüşme sırasında katılımcılardan elde edilen önemli bilgiler not edilerek görüşme sırasında kayıt altına alınmıştır. Kaydedilen bilgilerin anlaşılabilirliğini sağlamak için, araştırmacının bu önemli noktalara ilişkin konuşulanları bu şekilde doğru anlaması için görüşme sırasında veya sonrasında katılımcıların onayı istenmiştir. Ayrıca, çalışmaların son hali iki danışman tarafından incelenmiş ve sonuçlardan çıkarılan sonuçlara ilişkin onayları alınmıştır. Araştırmanın dış geçerliliğini sağlamak için görüşme formunun soruları, MEB tarafından öğretmenlerin katıldıkları hizmet içi seminer veya kursların değerlendirilmesine yönelik hazırlanan kurs/seminer değerlendirme formundaki ifadelerden seçilmeye azami özen gösterilmiştir. Araştırmanın dış güvenilirliği sağlamak adına araştırma ortamı ve katılımcılar hakkında bilgi vermenin yanı sıra görüşmenin nasıl yapıldığı ve elde edilen bilgilerin nasıl analiz edildiği açık bir şekilde belirtmeye çalışılmıştır. Ek olarak, araştırmacılar çalışmanın ham verilerini saklamaktadırlar. İç güvenilirlik için, bulgular bölümünde araştırmacıların yorumunu içermeyen katılımcı ifadeleri doğrudan alıntı olarak dahil edilmiştir. Doğrudan alıntı yapma olanağı verebilmesi için de analiz sürecinde öğretmenlere K1,K2,K3...K6 şeklinde kod adlar verilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen uzman öğretmenlik eğitimlerini aday uzman öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada ulaşılan bulgular aşağıda verilmiştir.

Eğitimlerin uzman öğretmenlik yeterliliğine yönelik bulgular

Aday uzman öğretmenlerin uzman öğretmenlik eğitimlerin yeterliliğine yönelik görüşlerinde katılımcılardan tamamı olumsuz görüş bildirdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan K-4 eğitimlerin uzman öğretmenlik yeterlilikle ilgili olarak şunları ifade etmiştir: *“Uzman öğretmenlik kariyer basamakları videolarını izlemeden önce, sınıf içi eğitim öğretim ortamındaki sorunlara çözüm getireceğini düşünüyordum. Videoları izlemeye başladıktan sonra başlıklar iyi gibi görünse de uzman öğretmenlik için yetersiz olduğunu düşünüyorum.”*

Katılımcılardan K-3 eğitimlerin yetersizliğini şöyle belirtmiştir: *“Videoları izlemeye başlamadan önce uzman öğretmenlikle ilgili yurtdışındaki örneklerine (yurtdışındaki kariyer basamaklarını kastederek) bakmıştım. Acaba yurt dışında benzer videolar var mı diye. İstedğim sonuca ulaşsam da diğer ülkelerin uzman öğretmenlik uygulamalarıyla ilgili bilgilere ulaştım. Süreç içerisinde ülkemizdeki uzman öğretmenlik eğitimlerinin de benzer yapıya sahip olacağını düşünerek videolara başladım. Ancak süreç ilerlerken konu başlıkları dikkat çekici olsa da eğitimlerin uzman öğretmenlik için yeterli olmadığı kanısına vardım.”*

Bir diğ er katılımcı K-1 soruyla ilgili görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Uzman öğretmenlik eğitimlerinin bir öğretmeni uzman yapabilecek içerik ve etkililikten uzak olduğunu düşünüyorum. Böyle biz uzman öğretmen yetiştirme programı başka ülkelerde mevcut mu bilmiyorum açıkçası. İzlediğim videoların öğretmenlik için dahi sınırlı olduğu kanısındayım. İzlediğim videoların birçoğunu zaten lisans düzeyinde eğitim görürken karşılaşmışım. Bu içerikleri başarıyla tamamladığım için öğretmen olmuştum. Şu anki eğitimlerin lisans düzeyindeki eğitimlerden bir farkını göremedim.”.

Katılımcılardan K-5 eğitimlerim yetersizliği yanı sıra aldığı eğitimin standart bir hizmet içi eğitim faaliyetine benzediğine yönelik görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Uzman öğretmenlik için eğitimlerin yapılacağını ilk öğrendiğim anda heyecanlanmışım. 180 saatlik bir eğitimin bende hissettireceği etki ve bu tecrübelerimi sınıf içinde kullanacak olma düşüncesi bu eğitim videolarını izlemek için beni motive ediyordu. Eğitimleri izlemeye başladığımda tam bir hayal kırıklığı yaşadığımı söyleyebilirim ve bu eğitimlerin normal bir hizmet içi seminer veya kurstan bir farkı yoktu. İzlediğim videolar uzman öğretmenlik için kesinlikle yeterli değil.”.

Katılımcılardan K-2 eğitimlerin ciddiyetten uzak hazırlandığını belirtirken ilgili soruya ilişkin görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: “İzlediğim videoların uzman öğretmenlikle pek bir alakaları yoktu. Başka bir ülkede benzer süreç nasıl işliyor bilmiyorum ama içeriklerin yetersizliğinin yanında ciddiyetsizlikten uzak ve hızlı bir şekilde hazırlandığını düşünüyorum.”.

Katılımcılardan K-6 eğitimlerle ilgili hayal kırıklığı yaşadığını belirtirken ilgili soruya verdiği cevap şöyledir: “Bu soruya kısa ve net bir cevap vermek istiyorum. Benim için tam bir hayal kırıklığıydı. Bu eğitimler uzman öğretmenlik için kesinlikle yeterli değil.”.

Eğitimin süresi ve online olması hakkındaki bulgular

Araştırmadaki bir diğ er soru uzman öğretmenlik eğitimlerinin 180 saat olması ve eğitimlerin online biçiminde yürütülmesine yönelik öğretmen görüşlerini belirlemektir. Katılımcıların bu soruda eğitimlerinin online olmasına yönelik olumlu anlamda fikir birliğine vardıkları görülürken eğitimlerin 180 saat olmasına yönelik farklı görüşler bildirilmiştir. Katılımcılardan K-5 ilgili soruya yönelik görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Eğitimlerin online olmasını destekliyorum. Kaldı ki MEB tarafından birçok hizmet içi eğitim faaliyetleri bu şekilde yürütülmekte. Covid-19 sürecinde her ne kadar isteğimiz verimi alamadık da (uzaktan eğitim sürecini kastederek) ondan sonraki süreçte birçok şirketin veya kurumun bu şekilde eğitim programlarını düzenlediklerini biliyoruz. Eğitimlerin 180 olmasını yeterli bulmuyorum. Tıpta uzmanlık için alınan eğitim göz önünde bulundurulduğunda ben bu süreyi yetersiz buluyorum.”.

Eğitimlerin süresi ve biçiminin öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi gerektiğini belirten katılımcılardan K-6 ilgili soruya yönelik görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Eğitimlerin hiçbir öğretmenden görüş alınmadan düzenlenmesi birçok olumsuz ve fikir ayrılıklarını meydana getirmiştir. Ben şahsi olarak online eğitimi destekliyorum ancak benim gibi düşünmeyen meslektaşlarımda varlığını da biliyorum. Eğitim süresinin 180 saat olmasının çok fazla olduğunu düşünüyorum. Bu saatlerin süresi öğretmen ihtiyaçları çerçevesinde krize müdahale şeklindeki içeriklerle daha kısa tutulabilirdi.”.

Günümüz teknolojik gelişmelerine vurgu yaparak online eğitimi destekleyen ve eğitim süresinin kısa olduğuna belirtilen katılımcılardan K-3 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Günümüzde eğitimi teknolojiden ayrı düşünmek imkânsız bir hale gelmiştir. Her tarafımızı işgal eden araçlarla olan iletişim ve ilişki boyumuzu geliştirecek uygulamaların varlığını memnuniyetle karşılamanın yanında destekçisi de olmuşumdur. Bunları düşündüğümüzde uzman öğretmenlik eğitimlerinin online olmasının isabetli bir karar olduğunu düşünüyorum. İzlediğim eğitim videolarının süresi uzman öğretmenlik için kesinlikle yetersiz olduğunu düşünüyorum. 180 saatlik eğitim normal bir bireyi öğretmen yapamayacağı aşıkarken aynı süresinin bir öğretmeni uzman öğretmen yapabileceğini düşünmüyorum.”.

Online eğitimin geleneksel eğitime göre avantajlarından bahsedip online eğitimin gerekliliğine vurgu yapan katılımcılardan K-1 ilgili soruyu şöyle cevaplamıştır: “Eğitim ortamı ve süreci bireylerin eşit eğitim alma sürecini destekler nitelikte olmalıdır. Bunun yanında sürecin bireylerin lehine olması alınan eğitimin verimliliğini de pekiştirmektedir. Ben kendim de bazı derslerimin videolarını sosyal medya üzerinden öğrencilerimin erişimine açıyorum. Bu süreçte de öğrencilerimden birçok olumlu dönüt alıyorum. Öğrenciler sınıfta anlamadıkları konuyu tekrar dinleme ve pekiştirme imkanına kavuşuyorlar. Bu bağlamda benzer sürecin uzman öğretmenlik eğitimleri içinde yürütülmesi isabetli bir durum olmuştur. Ancak eğitim süresi ile ilgili aynı tutumu sergileyemiyorum. Sürenin az olduğunu ve daha kapsamlı bir içerikle sürenin uzman öğretmenliğe yakışır bir seviyeye düzeltilmesi gerektiğine inanıyorum.”

Uzman öğretmen niteliklerine değinen katılımcılardan K-2 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Uzmanlık belli bir meslekte özel olarak yetiştirilmiş, belli bir işte, belli bir konuda yüksek öğrenim görmüş, geniş ufuklu, bilgi ve beceriye sahip kişi olarak tanımlanmaktadır. Bu özellik ve niteliklere sahip olmaz için tecrübenin yanında yeni bilgilere de ihtiyaç vardır. Alınacak eğitimin süresi ve içerikleri önemlidir. Bizler uzman öğretmenlik için 180 saat eğitime tabi tutulduk. Bu sürenin içerikten bağımsız olarak söylüyorum kesinlikle yetersiz. Ayrıca bu sürenin geniş bir zamana yayılması gerektiğini de belirtmek istiyorum. Eğitimin online olmasını destekliyorum. Günümüzün her anını işgal eden teknolojinin eğitim sürecine dahil edilmesinden daha doğal bir durum olmaz diye düşünüyorum.”

Bir diğer katılımcı K-4 eğitimlerin online olmasının gerekçe ve faydalarına değinirken sürenin gereğinden fazla olduğunu vurgu yapmıştır. Katılımcı ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Bizler öğretmenler olarak son iki yıldır neredeyse tüm hizmet içi eğitimlerimizi online olarak alıyoruz. Uzman öğretmenliği de bir hizmet içi faaliyet olarak değerlendirirsek eğitimlerin online olması tutarlılık açısından önemlidir. Eğitimlerin süresinin gereğinden fazla uzun tutulduğunu düşünüyorum. Bizler öğretmenlik sürecinde zaten birçok durumu deneyip gözlemlemekteyiz. Bu durumda öğretmen belli bir yıl tecrübesinin üzerine çıktığında yarı uzmanlaşmış oluyor. Bu bağlamda süre yarı uzman olarak sayılabilecek öğretmenler için gereğinden fazla uzun olmuş. En uzun hizmet içi eğitim faaliyetlerimiz dahi on veya on beş saat iken 180 saatlik eğitimin aşırı olduğunu düşünüyorum.”

Eğitimlerde en beğenilen eğitim modülü ile ilgili bulgular

Uzman öğretmenlik eğitiminde öğretmenler dokuz eğitim modülünü tamamlamışlardır. Araştırmadaki bir diğer soru öğretmenlerin en beğendikleri modülünü belirlerken buna ilişkin düşüncelerini ortaya koymaktır. İlgili soruya ilişkin bulgularda “Öğrenme ve Öğretme Süreçleri” modülü 3 öğretmen (K-1, K-3, K-5) tarafından en beğenilen modül olurken “dijital yetkinlik” modülü iki öğretmen (K-2, K-6) ve “Çevre ve iklim değişikliği” bir öğretmen(K-4) tarafından en beğenilen modüller oldukları görülmüştür.

Katılımcılardan K-1 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Küreselleşme ile birlikte bilgi ve iletişim teknolojileri hızla ve çeşitli şekillerde yayılmaya başlamıştır. Bu hız ve değişimler o kadar hızlı bir şekilde yaşanıyor ki yeni nesillerin öğrenme biçim ve yeterliliklerine yetişemiyoruz. Özellikle Z kuşağı olarak adlandırdığımız nesillerin öğrenme biçimlerini zenginleştirecek ve sınıf yönetimi sürecini daha aktif olarak devam ettirecek bilgi ve becerilerin gerekliliğine inanıyorum. Benim mezun olduğum süredeki (mezun olduğu yılı kastederek) kuramlar ve öğrenci profilleri ile günümüz kuram ve profilleri arasında farklar olduğunu gözlemliyorum. Bunun için de öğrenme ve öğretme süreçleri eğitimleri en çok beğendiğim eğitimlerdir.

Kuşaklar arası değişim, değişen öğrenme stilleri ve Z kuşağına vurgu yaparken en beğendiği eğitim modülünün “öğrenme ve öğretme süreçleri” olduğunu bildiren katılımcılardan K-3 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “Teknolojinin gelişmesiyle beraber kuşaklar arasındaki farklar hızla değişmeye başlamıştır.

Her kuşak arasında benzerlikler olsa da günümüzde benzerliklerin azaldığını farklılıkların arttığını düşünüyorum. Literatüre göre ben Y kuşağı, benim üniversitedeki hocalarım X kuşağı ve öğrencilerim ise Z kuşağı olarak değerlendiriliyor. Öğrencilerimin Z kuşağı olması bazen beni çaresiz bırakabilmekte. Hatta bazen kendimi yetersiz hissediyorum. Bunun içinde eğitim ve öğretim süreçlerini en çok beğendiğimi söyleyebilirim.”.

Mesleki yıllar içerisindeki değişime ve yeni stratejilerin öğrenilmesi gerektiğine değinen katılımcılardan K-5 ilgili soruya şöyle cevap vermiştir: “*Sürekli bir değişim içerisindeyiz. Her yıl daha da farklılaşan öğrencilerle karşılaşmaktayız. Örneğin geçen yıl uyguladığım bir yöntemi bu yıl uyguladığımda aynı verimi alamadığımı hissediyorum. Uzman öğretmenlik için en az on yıllık deneyimin zorunlu olduğunu düşündüğümüzde tüm öğretmenlerin yeni stil öğrenme biçimlerine ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Benim de en çok beğendiğim modül öğrenme ve öğretme süreçleri modülü olmuştur. Bu modülde her ne kadar kavramsal olarak yoğun bir içerik olsa da en çok beğendiğim bu oldu.”.*

Günümüz dijital dünyasına değinen ve dijital yetkinliğin önemini vurgulayan katılımcılardan K-2 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: “*Teknolojinin yaşamlarımız üzerindeki artan ve hızlı etkisi aynı zamanda hem mevcut hem de gelecek nesillerin entegrasyonunu gerektirmektedir. Dijital dünya eğlence ve eğitim içerikleri açısından son derece zengin olmakla birlikte olumsuz ve zararlı etkileri de bulunmaktadır. Teknolojik bağımlılık, radikalizm, yasa dışı içerik vb. çocukların dijital becerileri konusunda eğitimi çok önemlidir. Çocukların eğitiminden sorumlu öğretmenler olarak bizlerin bu konudaki bilgi ve becerilerimizin de geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Sosyal sorumluluk olarak görülebilecek bu durum günümüzde yaşanabilecek birçok olumsuz durumu bertaraf edebilir. Bunun içinde dijital yetkinliği önemsemekle beraber en beğendiğim eğitim modülünün de bu olduğunu belirtmek isterim.”.*

Covid-19 sürecinde uzaktan eğitimde yaşadığı sıkıntılara değinen katılımcılardan K-6 görüşlerini şöyle belirtmiştir: “*Tüm dünyayı sarsan covid-19 her yeri kasıp kavurdu. Bu süreçten en çok etkilenen çocuklar oldu bence. Özellikle okula yeni başlayan öğrenciler ve dijital dünyaya uzak öğretmenler için bu sürecin tam bir kabusu dönüştüğünü düşünüyorum. Yeni bir ortamda devam ettirmeye çalışılan dersler karmaşık ekipmanlar bizlere bazı gerçeklerle yüzleşme fırsatı tanıdı. Aslında dijital becerilerimizin ve bilgilerimizin ne kadar eksik olduğunu gösterdi bizlere. Bu eksiklerimi gidermek ve teknolojideki gelişmelerin takibini yapmak adına dijital yetkinliği önemsiyorum. Bunu içinde dijital yetkinlik konusunu en çok beğendiğimi söyleyebilirim.”.*

Çevre ve iklim değişikliklerine vurgu yapan katılımcılardan K-4 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: “*Çevre ve iklim değişikliği konusunda herkesin bir sorumluluğu var. Ama nedense herkes gözlerini kapatmış durumda. Alınacak önlemler için en kestirme yolun yeni neslin bu konuda daha bilinçli yetiştirilmesi olduğunu düşünüyorum. Yeni nesli yetiştirecek bireylerin de öğretmenler olduğu gerçeğinden yola çıkarsak öğretmenlerde farkındalık oluşturma adına bu eğitimleri önemsiyorum. Çevre ve iklim değişikliği için bireysel girişimlerin yanında toplumsal bilinç ve eğitim politikasıyla desteklenen mücadelelere ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Toplumumuz özelinde tüm dünyanın gözlerini ve kulaklarını kapattığını görsek de bilsek te bu çocuklarımızın daha güzel bir dünyayı hakkettiğine inanıyorum. Bunu içinde farkındalık oluşturma adına desteklemekle beraber en çok beğendiğim eğitim videoları çevre ve iklim değişikliği olmuştur.”.*

Eğitimlerde beğenilmeyen eğitim modülü ile ilgili bulgular

Araştırmanın bir diğer sorusu katılımcıların eğitimlerde beğenmedikleri eğitim modülü ve nedenlerini belirlemektir. İlgili soruya ilişkin bulgularda; üç öğretmen (K-1, K-5 ve K-6) beğenilmeyen eğitim modülü olarak ölçme ve değerlendirmeyi işaret ederken, diğer üç öğretmen (K-2, K-3 ve K-4) Eğitim Araştırmaları ve Ar-Ge çalışmalarına yönelik eğitim modülünü işaret etmiştir. Katılımcılardan K-1 ölçme ve değerlendirme modüllerindeki istatistik konulara değinirken ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: “*Lisans öğrencilik hayatım dahil ölçme ve değerlendirme derslerine bir türlü ısınmadım.*

Her zaman çekindiğim ve başarısız olmaktan korktuğum için çalıştığım bir ders olmuştur. Özellikle istatistiki konuların bu kadar yoğun olduğu bu dersin tüm öğretmenler için zorunlu olmasını anlamsız buluyorum. Ayrıca eğitimlerin de yoğun bir şekilde istatistiki hesap üzerine olduğunu da belirtirsek en beğenmediğim modül bu oldu diyebilirim.”

Ölçme ve değerlendirme eğitim modülündeki içeriklerden bahsederken kavram karmaşasına vurgu yapan katılımcılardan K-5 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Standart sapma, korelasyon, mod ve çarpıklık gibi kavramlar matematikten anlamayan biz öğretmenler için eziyet halini almaktadır. Ayrıca hiçbir öğretmen sınavlarında bu kavramları dikkate alarak sınav yapmıyor değerlendirmede bulunmuyor. Bu eğitim modülünde ölçme ve değerlendirmeye yönelik bu kadar kavram karmaşası yerine alternatif ölçme araçlarına yönelik daha çok içerik sağlanabilirdi. Eğitim videolarını izlerken hiçbir şey anlamadığım ve beğenmedim tek modül budur desem yeridir.”

Ölçme ve değerlendirmenin gereğine vurgu yaparken içeriğin kural boyutuna vurgu yapan katılımcılardan K-6 ilgili soruya şöyle cevap vermiştir: “Ölçme ve değerlendirme bir öğretmenin yaptığı işi değerlendirmek için önemli bir kilit taşıdır. Tüm öğretmenlerin pedagojik bilgisinin yanında ölçme ve değerlendirme bilgi ve becerisi eğitim-öğretim sürecinin verimliliğini belirlemede önemli yer tutmaktadır. Ancak ölçme ve değerlendirmeye ilgili eğitimleri izlerken sadece matematiksel kavram ve hesaplarla karşılaştım. Ölçme ve değerlendirmeyi sadece matematiksel sembol ve ifadelerle bütünleştirme gayretinde olan bu eğitim modülünü hiç beğenmedim. Her öğretmen için önem taşıyan bir konunun kavram karmaşasına dönüşmesine de üzüldüğümü belirtmek istiyorum. Sonuç olarak hem üzüldüğümü hem hayal kırıklığı yaşadığımı hem de verimsiz süre geçirdiğimi (ölçme ve değerlendirme eğitim modüllerini izlerken geçirdiği süreyi kastederek) ifade etmek istiyorum.”

İlgili bulgular Eğitim araştırmaları ve AR-GE çalışmaları modülünün katılımcılar arasında beğenilmeyen bir diğer modül olduğu yönündedir. İlgili soruya yönelik katılımcılardan K-2 görüşlerini şöyle belirtmiştir: “En gereksiz modül diyebilirim. Bir uzman öğretmenin araştırmanın nasıl yapıldığını bilmesine ne gerek var? Ayrıca bir uzman öğretmen bunları bilince sınıftaki etkinliği mi aratacak? Bu modül yerine öğretmenlerin ihtiyaçlarına cevap verecek başka bir modül eklenebilirdi. Gereksiz zorunlu bir zaman kaybıydı benim için. Bu videoları bittikten sonra keşke kitap okusaydım dediğim tek modüldür. Kısaca en beğenmediğim ve en gereksiz modüldü.”

Eğitim araştırmaları ve AR-GE konusunun önemine vurgu yaparken bu konunun öğretmenlikle ilgisi olmadığını belirten katılımcılardan K-3 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “Araştırma ve geliştirme çalışmaları önemle irdelenmesi gereken konuların başında gelmektedir. Günümüzde birçok ülkenin AR-GE ye yatırımlarını medyadan öğreniyoruz. Bunun yanında birçok uluslararası şirketin ar-ge departmanlarının olduğu da bilinen bir gerçektir. Tüm bunların yanında bu konunun öğretmenlere nasıl fayda vereceğini anlamış değilim. Bir ar-ge çalışmasının nasıl yürütüldüğü bilgisinin bir ilkokuldaki sınıf öğretmenin ne işe yaradığını hayretler içerisinde merak ediyorum. Önemli görmekle beraber uzman öğretmenlik için gereksiz ve de beğenmediğim tek modül budur.”

AR-GE ve eğitim araştırmaları yerine bilimsel araştırma ve proje hazırlama eğitimlerinin daha verimli olabileceğini ifade eden katılımcılardan K-4 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “Baştan sona zaman kaybı diyebilirim. Öğretmenlerin işine yaramayacak bir sürü süslü ifade ve cümleler yığını. Bunun yerine TEKNOFEST veya TÜBİTAK yarışmalarına öğrenci hazırlamak adına örnek projelerle eğitimler verilseydi çok daha faydalı olurdu. Zaman israfıyla beraber emek israfı olarak görüyorum. Beğenmemekle beraber bu modülün eğitimlerden çıkarılması gerektiğini düşünüyorum. İlla bu eğitimler verilecekse üniversitelerde fen ve mühendislik fakültelerinde verilebilir. Bir uzman öğretmenin işine yarayabilecek içerikten uzak bir modül.”

Eğitilmelere eklenmesini istediğiniz konu veya modüle ilişkin bulgular

Araştırmanın bir diğer sorusu eğitimlerde yer almasını istediğiniz konu veya modüle yönelik öğretmen görüşlerine belirlemektir. İlgili soruya katılımcıların verdikleri cevaplarda bilişim teknolojileri konuların ağırlıkta olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan K-1 ilgili soruya yönelik görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Günümüzde robotik ve kodlama konusu çok popüler ve bence biz uzman öğretmenin temel düzeyde de olsa bu konuları bilmesi gerekiyor. Bu işi sadece bilgisayar öğretmenleri (bilişim teknolojileri öğretmenlerini kastederek) yapmamalı. Ulusal bir boyutta buna önem vermemiz gerekiyor. Diğer ülkelerdeki eğitim programlarında bu konu okul öncesinden başlanarak eğitimler veriliyor. Hemen hemen her platformda karşımıza çıkan bu konunun içeriğini bilmesem de öğrenmek ve sınıf içi etkinlikleri düzenlerken faydalanmak için bu konunun olması gerektiğini düşünüyorum. Branş bazında değil temel yeterlilik olarak dikkate alınması ve mutlaka olması gerektiğini düşündüğüm bir konu.”*

Günümüz 21 yy. becerilerinden kodlama becerisine vurgu yapan katılımcılardan K-5 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Son yıllarda kodlamayı öğrenmek çok önemli bir konu haline geldi. Akademik bir beceri olarak kodlama, mantıksal akıl yürütmenin bir parçası olarak görülüyor ve artık “21. yüzyıl” de altın bir beceri olarak değerlendiriliyor. Birçok ülkede kodlama, programlama ve algoritma gibi kavramların sınıflarda işlendiği bilinen bir gerçek. Yine aynı ülkelerde bu eğitimlerin tüm öğretmenlerce yürütüldüğü de biliniyor. Bence ben bir uzmanım diyecek herkesin temel düzeyde kodlama veya algoritma bilgi ve becerisine sahip olması gerekiyor. Bu konuların uzmanlık düzeyinde olmasa dahi temel düzeyde öğrencilere rehberlik edilecek biçimde sağlanması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca bu becerilerin öğrencilerin birçok becerisini de doğrudan etkilediğine yönelik birçok içerik mevcut. Bu bağlamda bu becerilerde çarpan etkisine sahip kodlama becerisinin uzman öğretmenlik eğitimlerine dahil edilmeli diye düşünüyorum.”*

Covid-19 sürecinde bilişim teknolojileri bilgisindeki eksiklerinin farkına vardığını vurgulayan katılımcılardan K-6 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle ifade etmiştir: *“Pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde bir öğretmen olarak çok zorlandım. Bilgisayar ve internet erişimine sahip olmama rağmen bu süreçte istediğim verimi elde edemedim. Sürekli çevremden yardım almak durumunda kaldım. Bir uzman öğretmenin üst düzey teknoloji ve bilgisayar bilgisine ihtiyacı olmasa da temel olarak Word, PowerPoint ve Zoom gibi programları kullanabilecek düzeyde bilgi ve beceriye ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Bunun içinde uzman öğretmenlik eğitimlerinde bilgisayar öğretimine yönelik eğitimlerin olması gerektiğini düşünüyorum.”*

Günümüzde bir öğretmenin sahip olması gereken niteliklere vurgu yapan katılımcılardan K-2 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle ifade etmiştir: *“Ben bu soruya şöyle yaklaşmamız gerektiğini düşünüyorum. Bir uzman öğretmen hangi niteliklerde olmalıdır? Ben bu soruya şöyle cevap veriyorum: Çağdaş yönelimleri merak edip takip eden bunları çevresine ve sınıfında uygulayan ayrıca dünya vatandaşlık becerilerine sahip nitelikte olmalıdır. Bir uzman öğretmenin günümüzdeki yeni stil öğrenme biçimlerini bilmesinin yanında yeni beceriler hakkında da bilgi sahibi olması gerekir. Uzman öğretmen bugünü değil on yılı düşünerek planlama yapmalıdır. Bu bağlamda günümüz uzman öğretmenlerin yenilikçi eğitim teknolojileri veya 21 yy. becerileri hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiğini düşünüyorum. Bence bu iki konuda eklenebilir.”*

Eğitimde teknolojinin aktif bir şekilde kullanılması ve öğrencilerin sürece daha aktif edileceği uygulamaların varlığına değinen katılımcılardan K-3 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Yüzyılın dönüşünün bir sonucu olarak, öğrencilerin eleştirel düşünme, analiz ve sentez, iş birliği, yenilikçilik ve üretkenlik gibi temel becerilerin yanı sıra bilgi, medya ve teknoloji okuryazarlığı kazanmaları gerekmektedir. Eğitim sisteminin en önemli parçalarından biri olan öğretmenlerin, 21. yüzyılın eğitim ihtiyaçlarına uygun düzeyde bilgi teknolojilerini kullanma gibi teknolojik, pedagojik ve içeriksel bilgi becerilerine sahip olması ve iyi olması gerekmektedir. Bu bağlamda eğitimde teknolojinin verimini arttıracak uygulamaların varlığını arttıracak çalışmalar yapılmalıdır. Eğitimde Web 2.0 araçları gibi eğitimlerin uzman öğretmenlik eğitimlerinde olması gerektiğini düşünüyorum.”*

Bilişim teknolojilerinin rehberlik sürecine ve eğitimdeki rolüne vurgu yapan katılımcılardan K-4 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Yapılandırmacı yaklaşımı temel alan eğitim sistemimizde öğretmen, öğrenme ve öğretme süreçlerinde bilgi aktaran değil, öğrencinin öğrenmesine yön veren ve rehberlik eden konumdur. Öğretmenlerin bu öğretiminde en önemli yardımcı bilişim teknolojisidir. Bu nedenle, öğrenme etkinliklerini geliştirmek için bilgi teknolojilerinin öğrenmede etkin kullanımı çok önemlidir. Öğretimde bilgisayar kullanırken, öğretmenler önce bilgisayarı tanımayı ve kullanmayı öğrenmeli, ardından çocuklara tanıtılmalı ve öğretmelidir. Bir sonraki adım, bilgisayarı gerçek öğrenme ortamına entegre ederek çocuğun gelişimine, yaşına ve ilgi alanlarına uygun, doğru yerde ve doğru zamanda çocukların araştırma olanaklarını zenginleştirecek durumlarla bir araya getirmelidir. Bunun sağlanması içinde öğretmenlere bu bilgi ve becerileri sağlanmalıdır. Tüm bu gerekçelerle uzman öğretmenlik eğitimlerinde pratik (temel bilişim bilgisini kastederek) bilişim teknolojileri kullanımına yönelik eğitimlerin gerekli ve önemli olduğunu düşünüyorum.”*

Eğitimlerde kullanılan materyaller ve eğiticiler ile ilgili bulgular

Araştırmanın bir diğer sorusu eğitimlerde kullanılan materyaller ve eğitimlerin sunumundan sorumlu akademisyenler hakkında öğretmen görüşlerine başvurmuştur. İlgili soruya ilişkin katılımcıların görüşlerinin analizinde materyaller ve akademisyenlere yönelik olumlu tutumun ağırlıkta olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcılar K-1 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Genel anlamda materyal ve akademisyenlerin yeterli olduğunu düşünüyorum. Konu başlıkları farklı olsaydı daha faydalı eğitimlerin olacağını daha önce ifade etmiştim. Bunu içinde konu başlıklarıyla ilgi hocamızın alana hâkim olduğu görülmekteydi. İlgili konuya ilişkin materyaller de dikkat çekici renkliydi.”*

Katılımcılardan K-2 akademisyenlerin sunumları yaparken sunumlara kendi deneyimlerini dahil etmesi gerektiğine yönelik tavsiyede bulunurken ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Konu özelinde hazırlanan sunular capcanlı ve renkliydi. Sunumları yapan akademisyenlerin alanında uzman oldukları her hallerinden belliydi. Ancak akademisyenlerin sunumları yaparken sadece sunuma bağlı kalmadan kendi deneyimlerinden bahsetmeleri yönünde bir tavsiyede bulunmak istiyorum.”*

Katılımcılardan K-3 sunumların kalitesinden bahsederken ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Sunumlar çok kaliteli hazırlanmıştı. Renk, yazı büyüklüğü, kullanılan font v.s hepsi yerli yerinde ve oldukça uyumluydu. Birçok sunuyu kendi derslerimde kullanmak için hocalarımdan istedim. Sunumları yapan hocalarımla ilgili olarak hepsi alanında uzman hocalarımdı. Hepsi de gayet başarılıydı.”*

Katılımcılardan K-4 eğitimlerdeki işaret diline vurgu yaparken ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Genel olarak sunum ve hocalarımdan sunumlarını yeterli olduklarını düşünüyorum. Eğitimlerde asıl dikkatimi çeken sunumlarda işaret dilinin kullanılmasıydı. Bence bu durum mükemmel bir hassasiyet göstergesiydi. Bu tür durumlardaki bireylerin düşünülerek içeriklerin hazırlanmasını alkışlıyor ve emeği geçenlere teşekkür ediyorum.”*

Materyalleri yeterli bulurken sunumların daha canlı olmasına yönelik görüşlerini belirten katılımcılardan K-5 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Eğitimdeki sunumlar içerik olarak gayet güzel hazırlanmıştı. Ayrıca belirtmeden geçmek istemiyorum, engelli meslektaşlarımızın düşünülerek içeriğin hazırlanmasını takdir ettim ve aynı uygulamanın tüm eğitimlere yansıtılması gerektiğini düşünüyorum. Sunumları yapan hocalarımdan genel anlamda memnun kalsam da hocalarımdan daha aktif görünmesi gerektiğini düşünüyorum. Bazı zamanlar bazı hocalarımı dinlerken uyuklayabiliyordum. Tek düze bir ses tonu çoğu zaman bana hikâye gibi geliyordu.”*

Eğitimlerde kullanılan sunuların teknik anlamda yeterli olduğuna vurgu yapan katılımcılardan K-6 görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Sunumların profesyonel ekiplerce hazırlandığı çok belliydi. Zengin resim ve şekillerle desteklenmişti. Çok akıcı ve konu bağlantıları muazzamdı.”*

Beğendiğimi belirtmek istiyorum. Hocalarımızla ilgili olarak bir iki hocamız hariç genel anlamda sunumlarını başarılı buldum. Belki sunumlar yapılırken sadece masada oturmayıp da arada bir hareketler olsaydı daha verimli ve etkili olabilirdi diye düşünüyorum. Genel olarak bu soruda olumlu olduğumu belirtmek istiyorum.”

Eğitimlerin mesleki ve bireysel gelişimine yönelik bulgular

Araştırmada uzman öğretmenlik eğitimlerinin katılımcıların mesleki ve bireysel gelişimine yönelik görüşlerine başvurulduğu bir diğer soruda katılımcıların olumlu ve olumsuz görüşler belirttikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan K-1 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Uzman öğretmenlik eğitimleri tamamladığımda mesleki anlamda özellikle öğretme ve öğrenci sürecinde faydalanabileceğim bilgilere ulaştığımı belirtebilirim. Ancak mesleki anlamda ihtiyacım olan bilişim veya dijital becerilerime yönelik herhangi bir faydasının olmadığını belirtmek istiyorum. Bu eğitimlerin normal hizmet içi eğitimlerden farklı kılınması ve mesleki becerilerin yoğunlukta olacak biçimde netleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bireysel olarak kısıtlı olsa da farkındalığının geliştiğini belirtmek istiyorum. Özellikle çevre ve iklim değişikliği konularında bireysel olarak yeni araştırmalara başladığı belirtmek istiyorum. Belki bu durum ilerleyen süreçlerde derslerde vurgu yaptığım bir konuya dönüşebilir, ya da bazı ünitelere tema şeklinde dahil edebilirim. Özetlemem gerekirse eğitimlerin mesleki gelişimime ve bireysel gelişimime kısıtlı etkisi olduğunu belirtmek istiyorum.”

Üniversite sonrası mesleki bilgi ve becerilerin gelişiminin önemine değinen katılımcılardan K-2 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Üniversiteden mezun olduktan sonra unuttuğum olduğum formasyon derslerini hatırlamaya ve bilgilerimin tazelenmesine katkı sağladığını belirtmek istiyorum. Videoları izlerken zaman içerisinde unuttuğum birçok kuram ve tekniğin olduğunu hatırladım. Bu bağlamda mesleki anlamda geniş çaplı olmasa da fayda sağladığını belirtebilirim. Bireysel anlamda bazı konularda yeni bilgilere ulaştığımı belirtebilirim. Bu bilgiler alanımla ilgili olmasa dahi bireysel olarak dikkati çekti. Bunlardan ilki de çevre ve iklim değişikliğiyle ilgili eğitim videolarıydı. Özetlemem gerekirse mesleki anlamda yenilememe vesile olurken bireysel anlamda bazı farkındalıklar sağladığını belirtmek istiyorum.”

Mesleki gelişimi için sık sık kitaplara başvurduğunu ifade eden katılımcılardan K-3 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Mesleki gelişimim için en çok kullandığım kaynakların başında kitaplar geliyor. Bilgimi ilerleteceğini düşündüğüm kitapları okuyarak onları gerçek hayatıma uyarlamaya ve düşüncelerime bağlamaya çalıştım. İyi bir öğretmen olmak için ulaştığım kaynakları ve edindiğim bilgi ve becerilerimi de sınıf ortamına uyarlarken öğrencilerimi de yönlendirmeyi ihmal etmem. Bu minvalde düşürsem eğitimlerin mesleki gelişimime katkısının olduğunu belirtmeyi çok isterdim ama cevabım maalesef sıfır etki oldu. Bireysel gelişim konusuna gelirse kısıtlı da olsa katkısını söyleyebilirim. Şunu da belirtmek zorunda hissediyorum kendimi: Uzman öğretmenlik eğitimleri mesleki gelişime yönelik olmalı ve bireysel olarak gelişim öğretmenin kendi sorumluluğunda olmalı.”

Uzman öğretmenlerin mesleki gelişim düzeyleri ve bireysel gelişim farkındalıklarına vurgu yapan katılımcılardan K-4 görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Uzman öğretmenlerin mesleki gelişim faaliyetlerini kaynaklara ulaşma, kaynakları verimli kullanma, bilimsel toplantılara katılım ve hizmet içi eğitim faaliyetlerine gönüllü olarak katılmayı örnek gösterebiliriz. Bu bilgiler doğrultusunda aldığımız uzman öğretmenlik eğitimlerini değerlendirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Aldığımız eğitimlerin yukarıda başlıklar çerçevesinde değerlendirdiğimde saydığım faaliyetlerin hiçbirine katkısının olmadığını belirtmek istiyorum. Eğitimlerin bireysel gelişimime katkısına yönelik dijital gelişmelere yönelik katkısının olduğunu belirtebilirim. Bunun haricinde bireysel gelişimime etkisinin olduğunu düşünmüyorum.”

Mesleki ve bireysel gelişimde kaynak zenginliği ve beraberinde iş birliğinin önemine değinen katılımcılardan K-5 görüşlerini şöyle belirtmiştir: “Mesleki ve bireysel gelişimde kaynak ve iş birliğinin yeri ve öneminin büyük olduğunu düşünüyorum.

Meslektaşlarla iş birliği ve paylaşım, internet veya akademik kaynaklara erişim gibi konuların mesleki ve bireysel gelişimde yadsınamaz bir durumda olduklarını düşünüyorum. Bunları göz önünde bulundurarak değerlendirme yaptığımda uzman öğretmenlik eğitimlerinin bu fırsatı ve imkânı sağlamada yetersiz kaldığını düşünüyorum. Tüm eğitimler sonucunda farklı bir kaynak için not almamakla beraber fikir alışverişi yapabileceğim başka bir meslektaşım (şehir dışından aynı branşta öğretmen kastederek) iletişimi sağlayamadığını belirtmek istiyorum. Bu gelişimleri sağlayamadığım gibi diğer paydaşlar ve öğrencilere yansıtma konusunda da endişeli olduğumu bildirmek istiyorum.”

Katılımcılardan K-6 uzman öğretmenlik eğitimlerinin mesleki gelişimine olumlu etkilediğini belirtirken bireysel gelişimine yönelik bir etkisinin olmadığını belirttiği görüşleri şöyledir: *“Lisans eğitiminden mezun olalı yaklaşık yirmi oldu. Bu süre zarfında bizde değişiklikler olduğu gibi öğrencilerimizde de değişiklikler oldu. Eğitimlerin mesleki anlamda birçok şeyi hatırlamamda faydasının olduğunu belirtmek istiyorum. Eğitim öğretim sürecinde uygulayacağımı düşündüğüm birçok yöntem ve teknik öğrendiğimi vurgulamak istiyorum. Ayrıca dijital bilgilerimin arttığını ve internette gezinirken bazı bilgilere daha kolay ulaşabildiğimi de ifade etmek istiyorum. Bireysel gelişime yönelik aynı düşünce ve duyguları taşımadığımı belirtmek istiyorum. Bireysel gelişimin eğitimle değil bireylerin doğasında olması gerektiğini düşünüyorum. Eğer bir öğretmen kendisini uzman olarak nitelendirecekse sahip olması gereken en temel özelliğinin bireysel gelişimlere açık olması gerektiğini düşünüyorum. Bu niteliğin de hizmet içi eğitim veya benzer faaliyetlerle sağlanamayacağını düşünüyorum.”*

Eğitimlerin izlenmesinin zorunlu kılınması ve eğitimlerin daha verimli olmasına yönelik bulgular

Araştırmanın son sorusu uzman öğretmenlik eğitim videolarının izlenmesinin zorunlu tutulması ve uzman öğretmenlik eğitimlerinin daha verimli olmasına yönelik öğretmen görüşlerini belirlemektir. İlgili soruya katılımcıların verdikleri cevaplar analiz edildiğinde katılımcıların eğitimlerin zorunlu tutulmasına yönelik olumsuz tutuma sahip oldukları görülürken eğitimlerin daha verimli yürütülmesine yönelik farklı bulgulara ulaşılmıştır. Katılımcılardan K-5 eğitimlerin zorunlu tutulmasının doğru olmadığına vurgu yaparken eğitimlerin daha verimli olmasına yönelik görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Öncelikle uzman öğretmenlik eğitimlerin zorunlu olmasını doğru bulmadığımı belirtmek istiyorum. Sebebine gelince eğitimler 180 saatlik bir sürü eğitimler var ve birçoğu da dikkatimi ve ilgimi çekmedi. Bu bağlamda eğitim süresinin izlenmesine kota (izlenmesi gereken belli bir oranı kastederek) konulması gerektiğini düşünüyorum. Böylelikle de isteyen öğretmen istediği konu başlıklarında eğitim alabilirdi. Eğitimlerin daha verimli olması için ihtiyaç analizinin doğru yapılması gerektiğini düşünüyorum. Öğretmenlerin ihtiyaç ve taleplerinden yola çıkarak eğitimlerin hazırlanmasının daha doğru olacağını düşünüyorum.”*

Eğitimlerin zorunlu olmaması ve eğitimlerin alan bazlı yapılması gerektiğini vurgulayan katılımcılardan K-2 görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Eğitimlerin zorunlu olmasına karşıyım. Tüm eğitimlerin gönüllük esasına göre düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca öğretmenin ihtiyaç hissetmediği ve ilgisini çekmeyen bir konuda eğitime zorlamak ne kadar doğru bir davranış olur. Bu bağlamda eğitimlerin zorunluluk değil gönüllülük esasına göre sunulması gerektiğini düşünüyorum. Eğitimlerin daha verimli yürütülmesi ve uzman öğret niteliklerini geliştirmenin ilk basamağı öğretmenin sesine kulak verilmesidir. Hemen hemen her öğretmenin mesleki faaliyetlerini yürütürken karşılaştığı bazı zorluklar vardır. Bu zorluklar çoğunlukla ortak payda da birikebiliyor. Yeni nesillerin özellikleri, teknolojik gelişmeler gibi konular bunlardan bir kaçıdır. Sunulacak eğitim faaliyetlerinde öğretmenlerden geri dönüt alarak tüm aşamalarının revize edilmesinin eğitimi daha verimli kılacağını düşünüyorum.”*

Zorlama eğitimle verim alınamayacağını, eğitimlerin istek ve gönüllük esasına göre yürütülmesi gerektiğini vurgulayan katılımcılardan K-1 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Herhalde dünyanın hiçbir yerinde kariyer basamağı atlamak için izlenmesi zorunlu eğitimler yoktur diye düşünüyorum. Herhangi bir meslek alanında taşınması gerekli bilgi, beceri ve nitelikler ölçüsünde eğitimlerin belirlenmesi gayet normaldir. Asıl anormal olan bu eğitimlerin zorunlu tutulmasıdır. Eğitimlerden istenilen bilgi ve becerilere sahip olduğunu düşünen birinin eğitimlere dahil olmak istememesi özgürlüğüne sahip olması gerektiğini düşünüyorum. Eğer bu birey toplum mühendisi bir öğretmense durumun daha önemli hale dönüşeceğini düşünüyorum. Eğitimlerin verimli sürdürülmesi adına teknolojik altyapısı daha sağlam ve eğitim sonlarında eğitimin değerlendirilmesine yönelik faaliyetlerin yer alması gerektiğini düşünüyorum. Öğretmen değerlendirme faaliyeti aracılığıyla kendisinden beklenenleri gözlemleyebildiği gibi bu faaliyetler aracılığıyla eksik öğrenmelerini de fark edebilecektir.”*

Eğitimlerin mobil uygulama ve değerlendirme faaliyetleriyle zenginleştirilmesine vurgu yaparken eğitimin zorunlu olmasının anlamsız olduğunu belirtirken katılımcılardan K-6 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Eğitimlerin online olmasını desteklediğimi ve uygulamanın bu şekilde devam etmesi gerektiğini daha önce belirtmiştim. Eğitimlerin olmasını destekliyorum ancak eğitimlerin zorunlu tutulmasını kesinlikle desteklemiyorum. Bunun yanında eğitimlerin daha verimli olması adına bazı eklemelerin yapılabileceğini düşünüyorum. Bu eklemeler mobil bir uygulamayla desteklenirse daha faydalı olacağı kanısındayım. Ayrıca her eğitimden sonra öğretmenlerin eksikliklerini görebilecekleri değerlendirme faaliyetlerinin olmasının birçok açıdan faydalı olacağını düşünüyorum. Eğitimlerde sadece sunum değil etkinliklerle, karşılıklı etkileşimlerle desteklenirse verimin artacağını düşünüyorum. Bu konuyla ilgili bir diğer husus ise, içeriklerin belirlenirken, öğretmenlerden bilgi alınması ve bu bilgilerin bir yerlerde toplandıktan sonra ortak ihtiyaçlar çerçevesinde konuların ve modüllerin belirlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu bütünlük sağlanırsa bu uzman öğretmenlik eğitimlerinin daha verimli olacağı kanısındayım.”*

Eğitimlerin zorunlu olmaması ve alan bazlı içeriklerle oluşturulması gerektiğini belirten katılımcılardan K-4 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Eğitimlerin pedagojik ve yöntem teknik olarak bazı ortak konuların yanında alan bazlı hazırlanması gerektiğini düşünüyorum. Eğitimlerin geneline bakıldığında Birçok konunun veya modülün birçok branşla uzaktan yakından ilişkisinin olmadığı görülebilir. Böyle bir durum birçok meslektaşımız için zaman kaybına sebebiyet vermesinin yanında eğitimlerden istenilen verimin alınmasını zorlaştırmaktadır. Bu olumsuz durumu ortadan kaldırmak için içerikler hazırlanırken alan bazlı ve alan öğretmenlerinin ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir. Eğitimlerin gönüllük esasına dayalı olması gerektiğini düşünüyorum. Zorlama eğitimin motivasyonu düşürebileceği gibi istenilen verime katkı sağlamayacağını düşünüyorum. Özetle eğitimler gönüllük esasına göre sağlanmalı ve alan öğretmenlerinin ihtiyaçları doğrultusunda alan bazlı hazırlanmalıdır.”*

Uzman öğretmenlik eğitimlerinin gönüllük esasına ve günümüz yenilikçi teknolojilerle desteklenmesi gerektiğini belirten katılımcılardan K-3 ilgili soruya ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir: *“Eğitimleri sunan hocalarımız ve eğitimlerdeki materyallerle ilgili görüşlerimi daha önce ifade etmiştim. Ancak bir gerçeği göz önünde bulundurmamız gerekiyor. Bilgi ve teknoloji çağında eğitimin teknolojiyle adeta içli dışlı olduğu bu dönemde eğitimlerin sadece sunumlarla devam ettirilmesini eksik olarak görüyorum. Günümüzde birçok sunu aracı ve benzeri birçok uygulama bulunmaktadır. Bu uygulamalarla zenginleştirilmiş eğitimlerin öğretmenlerin ilgi ve motivasyonunu artıracaklarını düşünüyorum. Ayrıca sunumlarda kullanılacak bu uygulamaların öğretmenler için de birçok açıdan katkı sağlayacağını düşünüyorum. Farkındalık geliştirmek ve öğretmenlerin bu uygulamaları kendi derslerinde kullanmaları için bu eğitimler fırsat olarak görülebilir. Bu bağlamda zenginleştirilmiş içeriklerin sağlanabilmesi için günümüz bilgisayar uygulamalarının daha çok işe koşulması gerektiğini düşünüyorum. Eğitimlerin zorunlu olmasını doğru bulmamakla beraber belli bir oran dahilinde izlenmelerin öğretmen isteğine göre belirlenmesi gerektiğini düşünüyorum.”*

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmenler için kariyer basamakları planlama, yıllardan beridir üzerinde çalışılan ve tartışılan bir konudur. Geniş çerçevede yasal olarak özlük haklarının iyileştirilmesi ve öğretmenler için kariyer basamaklarını belirten Öğretmenlik Meslek Kanunu'nun 2022 yılında yayınlanmasıyla beraber tartışmalar farklı boyutlarda şekillenmiştir. Bu tartışmalardan bir tanesi de uzman öğretmenlik için izlenmesi zorunlu eğitim videolarıyla ilgilidir. Gerek ulusal basın gerekse de sosyal medya üzerinde yapılan paylaşımlarda öğretmenlerden bazıları eğitim videolarını yetersiz ve gereksiz görürken bazıları ise mesleki gelişim için önemli ve zenginleştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu çalışmada uzman öğretmenlik eğitim videoları öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmamızın ilk sorusu aday uzman öğretmenlerden eğitimin yeterliliğine yönelik görüşlerini paylaşmaları istenmiştir. Katılımcıların eğitimleri yetersiz görüldükleri ve hayal kırıklığına uğradıkları bulgusundan hareketle öğretmenlerin uzman öğretmenliği önemsediklerini ve daha nitelikli bir eğitim istedikleri sonucuna ulaşılabilir. Eğitimlerin süresi ve online olmasına yönelik bir araştırma sorusunda katılımcıların online eğitimi olumlu gördükleri bulgusu öğretmenlerin online eğitimi benimsedikleri sonucuna ulaştırabilir. Eğitimlerin süresi ile ilgili olarak öğretmenlerin net fikir birliği içinde olmadıkları bulgusu eğitimin süresinin yeniden düzenlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir.

Eğitimlerde en beğenilen eğitim modülüne yönelik araştırma sorusunda “Öğrenme ve Öğretme Süreçleri”, “dijital yetkinlik” ve “Çevre ve iklim değişikliği” modüllerinin en beğenilen modüller olduğu bulgusu, öğretmenlerin sınıf içi öğretme ve öğrenme süreçlerini önemsedikleri sonucuna ulaştırabilir. Ayrıca dijital yetkinlik ve çevre ve iklim değişikliğine yönelik beğenilerin olması öğretmenlerin güncel sorun ve gelişmeleri takip ettikleri ve bu konularda hassas olduklarını göstermektedir.

Eğitimlerde beğenilmeyen eğitim modülüne ilişkin araştırma sorusunun bulgularında “ölçme ve değerlendirme” ve “AR-GE” eğitim modüllerinin en beğenilmeyen eğitim modülleri oldukları görülmüştür. Ölçme ve değerlendirmeye yönelik görüşlerin analizinde eğitimlerin matematiksel hesap ve işlemlerle yoğunlaştırıldığı bulgusu bu eğitimlerin sadeleştirilmesi gerektiği sonucuna ulaştırabilmektedir. AR-GE eğitim modülüne yönelik analizde bu modülün eğitimlerden çıkarılmasına yönelik bulgulardan hareketle bu modülün öğretmenlerin tarafından beğenilmediği ve uzman öğretmenlik eğitimlerinden çıkarılması gerektiği sonucuna götürebilir.

Araştırmanın bir diğer sorusu olan eğitimlere dahil edilmesini istediğiniz konu veya modüle ilişkin katılımcıların görüşlerine başvurmakta. İlgili soruya ilişkin analizde covid-19 sürecinde yaşanan sıkıntılardan kaynaklı ve günümüz 21 yy. becerilerindeki öneminden dolayı eğitimlerde bilişim teknolojileri konularının dahil edilmesi gerektiğine yönelik görüşlerin yoğunlukta olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgular öğretmenlerin covid-19 sürecinde bilişim teknolojileri alanındaki yetersizliklerinden kaynaklı sorunlar yaşadığı ve bu alanda desteğe ihtiyaçları olduğu sonucuna götürebilmektedir. Ayrıca 21 yy. becerileri dahilinde robotik ve kodlama taleplerinin olması öğretmenlerin bu alanda bilgi sahibi oldukları ve konunun önemini farkında olduklarını göstermektedir.

Eğitim videolarında kullanılan öğretim materyalleri ve sunumu yapan akademisyenlere yönelik görüşlere başvurulduğu bir diğer araştırma sorusunda; sunum materyalleri ve sunum yapan akademisyenlere yönelik olumlu görüşlerin ağırlıkta olduğu bulgusu önemli olarak değerlendirilirken katılımcılardan “... sunum esnasında kendi tecrübelerinin aktarılması...” şeklinde tavsiyelerin olması öğretmenlerin deneyim aktarımına ihtiyaç duydukları şeklinde değerlendirilmektedir.

Eğitimlerin mesleki ve bireysel gelişime etkisine yönelik araştırma sorusunda katılımcıların tamamının eğitim videolarının mesleki ve bireysel gelişimine yönelik etkisiyle ilgili olumsuz görüş bildirdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgudan hareketle, öğretmenlerin mesleki ve bireysel gelişimi önemsedikleri sonucuna ulaşılabilir.

Literatürde doğrudan bu alanla ilgili çalışma olmasa da yakın alanlı olarak düşünülebilecek öğretmenlerin mesleki gelişimine yönelik çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Kahyaoglu ve Karataş(2019), öğretmenlere yönelik düzenlenen mesleki gelişim seminerleriyle ilgili öğretmen görüşlerine başvurduğu çalışmalarında öğretmenlerin mesleki ve bireysel gelişimlerini önemsediklerini ve bu yüzden de eğitimlere dahil oldukları belirtilmiştir. Özan ve Polat(2014)tarafından sınıf öğretmenlerine yönelik mesleki gelişim seminerlerinin etkisinin araştırıldığı çalışmalarında benzer sonuçlara ulaştıkları görülmüştür.

Araştırmanın son sorusu eğitimlerin zorunlu olması ve eğitimlerin daha verimli olması için katılımcılardan görüş almaktır. Eğitimlerin zorunlu olmasının çağ dışı olduğuna yönelik bulgular öğretmenlerin eğitimlerin zorunlu olmasını istemedikleri biçiminde değerlendirilmektedir. Öğretmenlerin online eğitimle birlikte aktif öğrenme ve yüz yüze eğitimlerle zenginleştirilmiş eğitim modeli tavsiyeleri önemli olarak değerlendirilmektedir. Eğitimlerin alan bazlı olarak yürütülmesi ve içeriklerin ihtiyaç bazlı hazırlanması gerektiğine yönelik bulgular içeriklerin branş bazında ihtiyaçlara cevap vermediği sonucuna götürmektedir. Tüm bu durumlar hazırlanacak yeni eğitimlerde dikkate değer hususlar olarak görülmektedir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar neticesinde aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Alana yönelik daha çok katılımcıyla nicel araştırmalar yürütülebilir.
- Alana yönelik branş bazında öğretmenlere yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Uzman öğretmenlik sınavıyla ilgili çalışmalar yapılabilir.
- Başöğretmenlik eğitim videolarına yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akpınar, M., Çolak, K., ve Yiğit, E. Ö. (2012). Öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yeterliklerine yönelik uygulama öğretmenlerinin görüşleri.Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi.

Anafarta, N., ve Özgenlik, S. (2001). Örgütsel kariyer planlamaya ilişkin bir yöntem önerisi.Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(8).

Aydoğdu, Ü. R., Karamustafaoğlu, O., ve Bülbül, M. Ş. (2017). Akademik Araştırmalarda Araştırma Yöntemleri ile Örneklem İlişkisi: Doğrulamalı Doküman Analizi Örneği.Dicle University Journal of Ziya Gökalp Education Faculty(30).

Bayrak, B., ve Erden, M. (2007). Fen bilgisi öğretim programının değerlendirilmesi.Kastamonu Eğitim Dergisi, 15(1), 137–154.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). Örneklem Yöntemleri Bilimsel Araştırma Yöntemleri Kitabı Sunusu,

Canatan Doğan, N. (2022).Öğretmenlik Meslek Kanunu'na yönelik öğretmen ve yönetici görüşleri. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. <http://acikerisim.pau.edu.tr/handle/11499/45470>

Çelikten, M. (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri.Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(19).

Darlington, Y., ve Scott, D. (2020).Qualitative research in practice: Stories from the field. Routledge, Taylor & Francis Group.

Demir, S. B. (2011). Öğretmen kariyer basamakları uygulamasının öğretmenler tarafından değerlendirilmesi.Eğitim Ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama(3), 53–80.

Initial teacher training (ITT): core content framework (2019). <https://www.gov.uk/government/publications/initial-teacher-training-itt-core-content-framework>

Öğretmen Kariyer Basamakları Hakkında Konulu Yazı, 2022.

Ebmeier, H., ve Hart, A. W. (1992). The Effects of a Career-Ladder Program on School Organizational Process.Educational Evaluation and Policy Analysis, 14(3), 261–281. <https://doi.org/10.3102/01623737014003261>

- Etikan, I., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*, 5(1), 1–4.
- Hacıoğlu, F., ve Alkan, C. (1997). *Öğretmenlik Uygulamaları Öğretim Teknolojisi*. Alkım Yayınları.
- Harvey-Jordan, S., ve Long, S. (2001). The process and the pitfalls of semi-structured interviews. *Community Practitioner*, 74(6), 219.
- Humphrey, C., ve Lee, B. H. K. (Eds.). (2008). *The real life guide to accounting research: A behind the scenes view of using qualitative research methods* (Paperback ed.). CIMA Publ.
- Iliya, A., ve Ifeoma, L. G. (2015). Assessment of Teacher Motivation Approaches in the Less Developed Countries. *Journal of Education and Practice*, 6(22), 10–17.
- Kahyaoğlu, R. B., & Karataş, S. (2019). Mesleki Gelişim Eğitim Seminerlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*. Advance online publication. <https://doi.org/10.30794/pausbed.536050>
- Kaplan, İ., ve Gülcan, M. G. (2020). Öğretmen Kariyer Basamaklarının Oluşturulmasına İlişkin Görüşlerin İncelenmesi: Karma Yöntem Araştırması. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 380–406. <https://dergipark.org.tr/en/pub/gebd/issue/58009/720428>
- Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 35(1). https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000058
- Khan, S. N. (2014). Qualitative research method: Grounded theory. *International Journal of Business and Management*, 9(11), 224–233.
- Krippendorff, K. (1989). *Content analysis*.
- MEB. (2005). *Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği*. In
- Merriam, S. B., ve Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley and Sons.
- Miller, W. L., ve Crabtree, B. F. (1992). *Primary care research: A multimethod typology and qualitative road map*. 08039431.
- Aday Öğretmenlik ve Öğretmenlik Kariyer Basamakları Yönetmeliği (2022). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/05/20220512-3.htm>
- Oun, M. A., ve Bach, C. (2014). Qualitative research method summary. *Qualitative Research*, 1(5), 252–258.
- ÖBA. (2022). *Uzman Öğretmenlik Eğitim Programı Semineri*. <https://www.oba.gov.tr/egitim/detay/uzman-ogretmenlik-egitim-programi-semineri-meb-personeli-286>
- Özan, M. B., & Polat, G. Ş. H. (2014). Sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişim eğitimlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 167–180.
- Patton, M. Q. (2009). *Qualitative research and evaluation methods* (3. ed. [Nachdr.]). Sage.
- Selvi, H., ve Bıçak, B. (2013). Stufflebeam'in program değerlendirme modeliyle milli eğitim bakanlığı sürücü kurslarında kullanılan sürücü eğitim programının değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 315–325.
- Starman, A. B. (2013). The case study as a type of qualitative research. *Journal of Contemporary Educational Studies/Sodobna Pedagogika*, 64(1).
- Subaşı, M., ve Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419–426.
- Şeref, M., ve Gözütok, F. D. (2018). Bir program değerlendirme örneği: Doğum eğitimi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 64–77.
- Şirin, E. F., Erdoğan, M., ve Mülazımoğlu, O. (2010). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Sistemine İlişkin Görüşleri. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(2), 57–68. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000177

Tosun, İ., ve Yengin Sarpkaya, P. (2014). Öğretmenlerin Kariyer Basamaklarına İlişkin Görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 9(5).

Turan, B.(2007).Öğretmenlerin çalışma statülerine göre yeterliklerinin incelenip, öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselmelerinin değerlendirilmesi [Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat]. RIS.
<http://earsiv.gop.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12881/2100/t00568.pdf?sequence=1>

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543–559.

Designing teacher career structures and evaluating staff performance (2019).
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000372129>

Uzal, G., Erdem, A., Önen, F., ve Gürdal, A. (2010). Basit Araç Gereçlerle Yapılan Fen Denepleri Konusunda Öğretmen Görüşleri ve Gerçekleştirilen Hizmet İçi Eğitimin Değerlendirilmesi (No. 1). Balıkesir University. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen Ve Matematik Eğitimi Dergisi, 4.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Yağar, F., ve Dökme, S. (2018). Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik ve Güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1–9.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2003). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.